

УДК 7.01:069.4/5

Баталкіна В. І.

Київський національний
університет культури і мистецтв

ОСОБЛИВОСТІ ДИЗАЙНУ СУЧАСНОГО МУЗЕЮ

Баталкіна В. І. Особливості дизайну сучасного музею. У статті зроблена спроба дослідити роль особливостей дизайну сучасного музею в трансляції культурних надбань із точки зору музеєфікації регіональної архітектурної пам'ятки та одночасно виокремити його роль у формуванні духовно-культурних цінностей особистості. Одним із основних питань у проблемі проектування сучасного музею є збереження дизайнером автентичного приміщення, розміщення музейних збірок, освітлення музейних експонатів для проведення занять з дисципліни «Історія мистецтва, науки і техніки». Разом із архітектурою і декоративно-прикладним мистецтвом дизайн відповідає за навколишнє середовище, а отже, має безпосереднє відношення до стилю, відображення національних традицій, різних аспектів художнього вираження та формоутворення.

Ключові слова: дизайн, сучасний музей, пам'ятки архітектури, культурні цінності.

Баталкіна В. И. Особенности дизайна современного музея. В статье предпринята попытка исследовать роль особенностей дизайна современного музея в трансляции культурных ценностей с точки зрения музеификации регионального архитектурного памятника и одновременно выделить его роль в формировании духовно-культурных ценностей личности. Одним из основных вопросов в проблеме проектирования современного музея является

сохранение дизайнером автентичного помещения, размещения музейных собраний, освещение музейных экспонатов для проведения занятий по дисциплине «История искусства, науки и техники». Вместе с архитектурой и декоративно-прикладным искусством дизайн отвечает за окружающую среду, поэтому имеет непосредственное отношение к стилю, отражению национальных традиций, разных аспектов художественного выражения и формообразования.

Ключевые слова: дизайн, современный музей, памятники архитектуры, культурные ценности.

Batalkina V. Design Features of Modern Museum. Despite the high level of popularity of design developments in planning of exterior and interior of modern apartments and environment, a level of scientific development of designer projects for reconstruction and restoration of regional architectural monuments is rather low. Therefore, it is necessary to consider and investigate the problem of influence of design of non-artistic profile museums and role of design of museum collections in formation of spiritual and cultural values of personality. The relevance of designer work, expediency of planning and execution of decorative design of scientific and technical museum as an artistic educational establishment meets requirements of present time. Artistic planning of apartments for displays in the museum of technical profile is a new creative approach to design planning of apartments in which the study of art history in combination with science and technology history will be held. Art of education through environment, background and articles enriching spiritual life of a person is one of the finest spheres of pedagogical process. In recent times scientists concentrate their efforts mainly on development and implementation of a new paradigm of education, innovative technologies and new assessment system. Lectures on history of science and technology and study of construction of the Dnipro hydroelectric power stations cascade based on artistic works of Burlai brothers at Zaporizhzhya museum-gallery of applied ceramics and art creativity of Illya and Alexey Burlai, are held within the framework of the "Museum and School" project with the aim of critical approach to accumulated knowledge and possibility of offering a student additional knowledge not only in his or her chosen specialty but also in allied trades. Such methodology promotes forming of a new thinking and outlook at the beginning of XXI century and fosters embodiment of the accumulated knowledge in the latest technologies. The study of museum exhibits, photographs and original documents within the topic of the lecture gives an opportunity to extend knowledge about construction and development of different machines, devices, vehicles and at the same time to analyze contradiction and obscurity of assessment of events in origination and development of science and technology. The study of history of development of science and technology and history of art at Zaporizhzhya museum-gallery is held in the form of lectures, communication, discussions between speaker and listeners and consideration of displays on museum profile, i. e. ceramics and architecture, as well as of artistic works for studying genres of fine art depicting primitive nature or nature changed by man. At the beginning of XXI century it is necessary to start new dialogues with society,

Рецензент статті: Ластовський В. В., доктор історичних наук, професор, Київський національний університет культури і мистецтв

Стаття надійшла до редакції 08.12.2016

universities and scientific institutions. Communication between science and society is an important factor in development of interaction of science and society, while special part is assigned to design planning. In fact the aim of planning of design of interior and exterior of scientific and technical museum is creation of comfortable aura for visitor of the museum-gallery. Over centuries the historical relicts were developed and enhanced in historical and cultural environment comprising the foundation of development of national culture of people. Presently preservation of memory through protection of authentic relicts of the past is being improved due to the process of development of protection system. The development of museum business within the context of development of new technologies in today's dynamics of development of culture is being improved. When planning a museum of non-artistic profile it is necessary for the designer to take into account means of artistic expressiveness, to combine in the museum halls exhibits of technical profile and works of fine art, as well as to use knowledge of color scale. The exterior is of a special value here. The history of exterior begins with the history of human settlements and comprises an inherent part of our life. Assignments for planning of exterior can be diversified. An exterior is an intrinsic part of architecture, it is an external space of a structure, adherent territory around a building and its finishing. It can capture, delight, shock or calm one. Above all, it arouses emotions in people. A carefully elaborated, interesting, unusual exterior will not leave anyone indifferent. When developing a public interior, for example as in case of our museum-gallery, the purpose of interior and its functional requirements are of the utmost importance. An interior is an enclosed (internal) space that is organized functionally and aesthetically inside of a building. Thus, in the museum halls spacious passage-ways and comfortable stands for museum collections are to be provided along with zoning of space and special illumination for creation of peaceful relaxed atmosphere in which a visitor will be disposed to receive information. It is not possible to change the color scale and appearance of museum exhibits, but importance of color and illumination in the museum design is to be studied, since the main function of museum interior design is not only decoration, but perception by the visitor being exposed to intensive visual impact. Creation of maximal comfort and mildness of illumination in museum halls is an innovative approach in the museum-gallery under the question and is one of the basic stages of planning. For coloring masonry joints of the brick walls, ceiling and floor, warm colors and tints are to be used to ensure positive impression from contemplation of masonry and natural color of bricks. For free passage of light energy it is necessary not to obstruct the center of museum halls. This is to be considered in planning of design of displays in the period of organization of festivals and exhibitions in the museum-gallery. The art of design as well as painting, music, theatre and other creative activities, give an opportunity for the personality to enrich one's spiritual life and translate the cultural values of past cultures. When planning a design of museum apartments it is important for the designer to understand the process of comprehension of the universe by a personality. In fact, it is an artistic comprehension of the natural phenomena, scientific and technological progress and self

realization of a person, while functional transformation creates new cultural acquisitions and reveals modern space for the search of new artistic horizons by a designer.

Keywords: design, modern museum, monuments, cultural values.

Постановка проблеми. Прагнення зберегти пам'ятки архітектури, пам'ятки науки і техніки володіли людиною завжди. Це складна і відповідальна місія. Адже споглядання автентичних реліктів, які стають музейними експонатами, вносять не тільки розмаїття в навколишнє середовище, а, головне, несуть культуру і освіту. Разом із архітектурою і декоративно-прикладним мистецтвом дизайн відповідає за навколишнє середовище, а отже, має безпосереднє відношення до стилю, відображення національних традицій, різних аспектів художнього вираження та формоутворення. Авторський проект «Особливості дизайну архітектурних забудов на історичних територіях України», реалізований у 2006–2008 рр. в Запорізькому музеї-галереї кераміки та живопису Іллі й Олексія Бурлаїв розкриває сутність і стан існуючої проблеми при проектуванні сучасного дизайну в історичних приміщеннях, у яких зберігаються автентичні релікти, та проходить викладання дисципліни «Історія мистецтва, науки і техніки». Починаючи з другої половини ХІХ століття, а особливо в останні десятиріччя ХХ століття, розвиток музейної справи, і технічних музеїв зокрема, дає можливість виділити нові науки в окремі дисципліни для вивчення їх науковцями і викладання у закладах освіти. Зацікавленість предметами старовини — результатами історичного процесу — музейними об'єктами приводить до формування нових наук, пов'язаних із пам'ятками історії науки і мистецтва. Поєднання на перший погляд різних за напрямком наук, викладання цих дисциплін та їх синтез у музеї немистецького профілю потребують нового творчого підходу до розробок дизайнерських проектів історичних приміщень, у яких розміщені музейні збірки і проходять заняття з художньої освіти: «Мистецтво є ефективним засобом саморозкриття й самоосвіти людини на рівні, де вона виступає як суб'єкт діяльності, на рівні, де вона виступає як суб'єкт культури (основні визначення якої можуть бути розглянуті і як суб'єктивно-сміслові переломлення власне її соціального буття), і, нарешті, на рівні, де розкривається її роль як носія певних загальнолюдських спрямувань» [9, с. 148–149]. Незважаючи на високий рівень популярності дизайнерських розробок у проектуванні екстер'єру та інтер'єру сучасних приміщень і навколишнього середовища, науковому розробленню дизайнерських проектів реконструкції і реставрації регіональних архітектурних пам'яток приділено недостатньо уваги. Тому актуальність роботи вбачається в необхідності наукового осмислення розробок дизайнерського оформлення музеїв немистецького профілю і визначення ролі дизайну оформлення музейних збірок у формуванні духовно-культурних цінностей особистості.

Зв'язок із науковими чи практичними завданнями. Дослідження є частиною індивідуальної планової теми автора «Трансляція культурних цінностей в сучасному музеї» і цільової комплексної програми наукових досліджень Київського національного університету культури і мистецтв «Трансформаційні процеси в культурі та мистецтвах України» номер держреєстрації 0107U009539.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Актуальність роботи дизайнера, доцільність проектування і проведення мистецького оформлення науково-технічного музею як закладу позавузівської художньої освіти відповідає потребам сьогодення: «Найважливішу роль у формуванні смаків протягом усієї історії людства відіграло мистецтво, причому як елітарне (певної верхівки суспільства, що мала доступ до матеріальних цінностей), так і народне» [5, с. 41]. Дизайн інтер'єру і екстер'єру музейних територій є дієвим засобом поширення і пропаганди вивчення пам'яток минулого, формує особистість, викликає бажання до пізнання історії культури. Адже споглядання на релікти, які розміщені під відкритим небом при підході до музею та в музейних залах, проходить під безпосереднім впливом екстер'єру та інтер'єру. Психологічний та емоційний стан відвідувача музею залежить від споглядання музейних експозицій і дизайнерського оформлення музейних колекцій, через які проходить сприйняття історичного минулого, і звідси виникає бажання періодично відвідувати музеї, тому що «мистецтво, а особливо його історія може віднайти багато таємниць та непізнаних глибин історії народу, для розкриття яких іншим наукам потрібно прокладати більш довгий шлях» [4, с. 9]. Актуальні питання формування дизайну науково-технічних музеїв та вплив музейних артефактів безпосередньо на відвідувача музею вивчали науковці ще на початку ХХ ст. Так, про формування дизайну як нового напрямку творчості, котре набуло на початку ХХ ст. лише незначну частину просторового оточення, зазначає Н. А. Кавешнікова: «На цьому етапі дизайн претендував лише на формування відносно незначної частини предметно-просторового середовища, і підкреслена односторонність його концепції формоутворення вирівнювалася іншими сферами творчості — архітектурою і декоративно-прикладним мистецтвом» [6, с. 186]. Створюючи новий музейний проект або нову річ, дизайнер надає їй не тільки нову форму, яка найбільше відповідає функції та призначенню предмета, а й враховує наступне: «Переосмислення одного й того самого життя, реальних ситуацій в різноманітних типах культури може виступати в діаметрально протилежних значеннях, оскільки несе цінності своєї світоглядної системи» [11, с. 41]. У передмові до колективної монографії Л. О. Гріфен зазначає: «Але артефакти минулого містять не лише наукову (семантичну) інформацію аксіологічну (ціннісну). Будучи матеріальним втіленням минулих соціальних процесів, вони є їх “живим” свідченням, тими об'єктами, які роблять для нас сьогодні давнє минуле

зримим, відчутним і достовірним, впливаючи таким чином, не тільки на наш розум, а й на наші почуття. Завдяки цим артефактам ми не лише отримуємо знання про минуле, але емоційно сприймаємо його як таке, з яким ми знаходимося в нерозривному зв'язку, без чого неможливий надзвичайно важливий процес соціалізації індивіда» [1, с. 4]. У нашому випадку при проектуванні дизайну приміщення досліджуваного музею-галереї необхідно було використовувати знання з історії архітектури, надати старовинному приміщенню вигляду, щоб воно виконувало функцію зі збереження історії автентичного приміщення, збереження архітектурного задуму забудовника, органічно поєднати форму (цегельне склепіння), колір і матеріал цегли і позитивно впливати на відвідувача музею при викладанні дисципліни «Історія мистецтва, науки і техніки» та одночасно врахувати думку науковців: «Витвір мистецтва, що сприймається в певному та чіткому сенсі сучасниками, нерідко зовсім інакше вбачається нащадкам» [11, с. 54]. Завдяки знанням історичних цінностей цивілізованого світу, їх вивченню і аналізу можливе використання та вдосконалення дизайнерського проекту при подальшому проектуванні інтер'єру і екстер'єру науково-технічних приміщень, у яких планується розміщати музейні колекції та музейні збірки, зразки архітектурно-стінової кераміки, твори образотворчого мистецтва та проводити в таких приміщеннях творчі фестивалі, музичні концерти, творчі зустрічі з діячами науки і культури. Дослідники зазначають: «Розвиток архітектури взагалі, і “малої” архітектури зокрема, завжди тісно поєднувався з архітектурними стилями відповідної епохи. Це особливо спостерігається в інтер'єрі різноманітних приміщень (культових, службових, житлових)» [10, с. 6].

Мета статті. Проаналізувати діяльність музею технічного профілю, де проходять лекції з історії мистецтва, науки і техніки, та дослідити вплив на відвідувача музею особливостей дизайну архітектурних забудов на історичних територіях України на прикладі дослідження Запорізького музею-галереї кераміки та живопису Іллі й Олексія Бурлаїв. Актуальність заявленої проблематики насамперед необхідна для вивчення досвіду роботи дизайнерів у музеях технічного профілю України.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Технічна естетика в дизайні музею формує гармонійне предметне середовище. Художнє проектування приміщень під експозиції музейних колекцій технічного профілю — це новий творчий метод підходу до питань з проектування дизайну приміщень, у яких будуть проходити заняття по вивченню історії мистецтва в поєднанні з історією науки і техніки. а це в свою чергу поєднує утилітарні і естетичні принципи та позитивно впливає на засвоєння лекцій стосовно дисципліни «Історія мистецтва науки і техніки». Німецький учений Альфред Ліхтварк іще на початку ХХ століття привертая увагу мистецтвознавців до необхідності надавати інженеру не тільки техніч-

ну освіти, а і ґрунтовне художнє виховання з метою сприйняття образотворчого мистецтва: «Існують спостереження про суть мистецтва, що продукує дитина. Ми знаємо, що речі в її зображенні спрощені за закономірностями, які дійсні для будь-якого часу і всіх народів, і перші спроби дитини мають у цьому зв'язку схожість зі спробами первісних людей. Але на скільки вистачить здібностей дитини, щоб відчутити твір образотворчого мистецтва, коли це починається, як вона розвивається — це, як мені відомо, мало досліджено» [12, с. 18–21]. Мистецтво виховання середовищем, обстановкою, речами, що збагачують духовне життя людини, — одна з найтонших сфер педагогічного процесу. Середовище — це сукупність природних умов, у яких проходить життєдіяльність організму, та соціально-побутові умови, в яких проходить життя людини. Велика увага вчених останнім часом зосереджується переважно на розробці і впровадженні нового змісту освіти, інноваційних технологіях, новій системі оцінювання. Лекції з історії науки і техніки в Запорізькому музеї-галереї кераміки та живопису Іллі й Олексія Бурлаїв (інформація розміщується на сайті www.museum-gallery.org), вивчення будівництва Дніпровського каскаду гідроелектростанцій по художнім роботам братів Бурлаїв проходять у рамках проекту «Музей і школа» з метою вироблення критичного підходу до накопичених знань, надання можливості здобувати нові знання студенту не тільки в обраній спеціальності, а й у суміжних з нею спеціальностях. Така методологія сприяє на початку ХХІ ст. новому формуванню позаузівської освіти і вихованню духовних цінностей особистості, втіленню накопичених знань у новітні технології та формуванню нового світогляду і мислення. Вивчення музейних експонатів, фотоматеріалів, оригінальних документів по темі лекції дає можливість розширити знання про побудову і розвиток різних машин, приладів, апаратів та одночасно проаналізувати суперечливість і незрозумілість оцінки тих чи інших подій у зародженні та розвитку науки і техніки. Вивчення дисципліни історії мистецтва, історії розвитку науки і техніки, як це відбувається в Запорізькому музеї-галереї, проходить у вигляді лекцій та спілкування, у вигляді дискусії між доповідачем і слухачами та розгляду експозицій по тематиці профілю музею — «кераміка і архітектура» — і одночасно мистецьких творів для засвоєння жанрів образотворчого мистецтва, які автор присвятив природі первісній або зміненій людиною. У науковому виданні «Феномен техніки» Л. О. Гріффен зазначає необхідність сьогодення розглядати взаємозалежність людини — члена суспільства — і циклічних процесів природи як єдиного організму, котрий має працювати в нових інформаційних умовах світу: «Тому поповнення знань про оточуючий світ завжди передбачало два моменти: отримання відомостей безпосередньо з навколишньої дійсності і зведення їх у певну систему. Однак спосіб досягнення і того і іншого носить історично визначений характер і змінюється в

міру накопичення знань» [2, с. 85]. Отже на початку ХХІ століття необхідно починати нові діалоги між суспільством, університетами та науковими інститутами. Комунікація науки і суспільства — важливий фактор у розвитку взаємодії науки та суспільства, і дизайн-проектванню відводиться особлива роль. Мета проектування дизайну інтер'єру і екстер'єру науково-технічного музею — відтворити максимально комфортну ауру у відвідувача музею-галереї. В історико-культурному середовищі впродовж віків вбудовувалися й примножувалися історичні релікти, які є підвалиною розвитку національної культури народу України. В умовах сьогодення збереження пам'яті через охорону автентичних реліквій минувшини в процесі розвитку системи охорони вдосконалюється. Самий рух розвитку музейної справи, який пов'язаний із розвитком нових технологій у сьогоденній динаміці розвитку культури, вдосконалюється. Тому досягнення поставленої мети дизайнером передбачає розв'язання низки науково-дослідницьких завдань:

- опрацьовується сучасний стан та аналізуються основні базові інструментарії науково-технічних музеїв зі збереження музейних збірок та творів образотворчого мистецтва;
- вдосконалюється процес трансляції культурних надбань минувшини під час вивчення музейних експозицій стосовно дисципліни «Історія мистецтва, науки і техніки»;
- розкриваються особливості проектування дизайну інтер'єру виставкових залів стосовно проведення в приміщеннях музеїв немистецького профілю вправ із образотворчого мистецтва;
- висвітлюється роль дизайну у важливому напрямку культурного будівництва України стосовно збереження і популяризації художньої культури.

При проектуванні музею немистецького профілю дизайнеру необхідно врахувати використання засобів художньої виразності, синтезувати розміщення в музейних залах експонатів технічного напрямку і одночасно творів образотворчого мистецтва та використовувати знання з колористики. Особливе значення має екстер'єр. Історія екстер'єру починається з історії поселень людини та є невід'ємною частиною в нашому житті. Від Палацу культури, театру до виробничих підприємств, кінотеатрів, санаторіїв, готелів, скрізь нас оточує екстер'єр. Завдання до проектування екстер'єру можуть бути зовсім різноманітні. Екстер'єр — невід'ємна частина архітектури, це зовнішній простір споруди, прилеглої території навколо будови та його оздоблення. Він може захоплювати, радувати, шокувати чи заспокоювати. Головне — він дарує емоції людям. Особливе значення мають макети, скульптури перед входом до музею, які присвячені історії і профілю музею. Добре продуманий, цікавий, незвичний екстер'єр нікого не залишить байдужим. Інтер'єр — замкнений (внутрішній) простір, який організований у функціонально-естетичному плані все-

редині будинку. Інтер'єр можна підрозділити на дві основні групи: суспільний у приміщеннях колективного відвідування і житловий. Житловий інтер'єр — це своєрідний портрет людини, яка в ньому мешкає. Він може багато розповісти про характер свого господаря, про інтереси і смаки, соціальний статус і психологічний характер. Житлові інтер'єри можна створювати за власним інтуїтивним проектом, а можна за проектом, виконаним професійним дизайнером. Основне завдання дизайнера полягає в тому, щоб якнайдетальніше з'ясувати побажання замовника, його характер. Вища нагорода для майстра — повністю втілити побажання замовника, оскільки жити у цьому інтер'єрі доведеться саме замовнику. Під час розробки громадського інтер'єру, наприклад як у нашому випадку музею-галереї, враховуються передусім призначення інтер'єру, його функціональні вимоги. Так, у залах музею необхідні просторі проходи і зручні стенди-вітрини для музейних колекцій, створення умиротвореної, спокійної обстановки, в якій відвідувач зможе сприймати інформацію, і водночас — зонування простору, спеціального освітлення. У інтер'єру своя багата історія, яка розвивається разом із архітектурою, трохи відстаючи чи випереджаючи її. Безліч відомих класичних стилів (класицизм, бароко, модерн) і навіть нових (хай-тек, мінімалізм, етнічний стиль) дають величезні творчі можливості дизайнеру в розробці житлових або громадських інтер'єрів. Створення інтер'єру, що цілком відповідав би всім функціональним і естетичним вимогам, оригінальним та гармонійним, — головне завдання дизайнера по інтер'єру. Змінювати кольорову гаму і зовнішній вигляд музейних експонатів неможливо, а важливість кольору і освітлення в проектуванні дизайну музею необхідно вивчати, адже головна функція дизайну інтер'єру музею не тільки у виконанні декоративної функції, головне — як сприймає його відвідувач музею, оскільки відвідувач знаходиться під потужним кольорово-візуальним впливом. Особливо важливим є підхід до правильного підбору кольору в цегельному склепінні досліджуваного музею-галереї. Освітлення допомагає налаштувати ауру приміщення на особливий позитивний лад. Для досягнення ефекту необхідно розраховувати правильний перерозподіл потоків світлової енергії і в проектуванні інтер'єру важливу роль відводити питанню освітлення музейних експонатів. Створення максимального затишку і м'якості освітлення музейних залів — такий інноваційний підхід є у досліджуваному музеї-галереї, це один із основних етапів проектування. Для розфарбування швів між цегельною кладкою на стінах, стелі, підлозі використовуються теплі кольори і відтінки, аби домогтися позитивного впливу від споглядань на цегельну кладку та на природній колір вичищеної цегли. Позитивна енергія протікає від дверей — арочні проходи — до вікон, і щоб її довше затримати, на вікна вставляються вітражі, кольорове скло або наноситься рисунок. Для вільного проходження світлової енергії необхідно не заставляти середину залів

музею, що треба врахувати при дизайн-проектуванні експозицій на період проведення фестивалів і виставок у музеї-галереї. Однак у всіх випадках будь-який дизайн приміщення — це своя окрема філософія життя, і кожен дизайнер вибирає свій проєкт. Дизайнеру необхідно враховувати особливості методології проведення вправ з образотворчого мистецтва у приміщеннях музеїв немистецького профілю, проводити аналіз розташування творів мистецтва, враховуючи зовнішній і внутрішній дизайн простору залів музею-галереї, приймати індивідуальні рішення розробки об'ємно-планувальної, композиційної та функціональної частини проєкту. Дослідження архітектурних особливостей старовинних приміщень з точки зору архітектури і сучасного дизайну необхідно проводити заздалегідь, щоби передбачити використання нових розробок і технологій у складних ситуаціях і в період реконструкції, і під час реставрації архітектурної пам'ятки. Такий підхід до проектування — це можливість утілення індивідуального бачення в проектуванні дизайну. Історія мистецтва, науки і техніки у певний період відображається в музейних експозиціях, що дає можливість відвідувачу музею критично оцінити накопичені знання, здобувати нові знання не тільки в обраній спеціальності, а й у суміжних із нею спеціальностях. Тому одне з важливих питань, котре треба досліджувати при проектуванні дизайну науково-технічного музею, — як підібрати кольорову гаму освітлення та кольоровий спектр фарби в розробці інтер'єру, як правильно використовувати збірки творів образотворчого мистецтва та розмістити музейні артефакти немистецького напрямку в інтер'єрі, оформляти його. Музейний простір змінюється, коли світло проходить крізь кольорове скло, і виникають особливі почуття, як пишуть відвідувачі в Книзі відгуків музею-галереї, «час плине». Подальшого дослідження потребують актуальні питання формування нової архітектурної мови:

- символіка кольору у вітражах;
- проблеми кольору освітлення в інтер'єрі сучасного музею;
- колір і потужність освітлення музейних залів при вивченні дисципліни «Історія мистецтва, науки і техніки»;
- властивості кольору оригінальної цегельної кладки впливати на відвідувача при спогляданні на автентичні експонати;
- особливості оформлення творів образотворчого мистецтва в інтер'єрі науково-технічних музеїв;
- сучасний стиль в інтер'єрі та мистецтво художнього розпису стін у музеї немистецького профілю.

Задача дизайну оточуючого середовища — зберегти природні ресурси та вирізнити музей науково-технічного профілю, зважаючи на якісне представлення в ньому архітектурної стінової кераміки як об'єкта культурної спадщини. Як зазначає член-кореспондент Академії мистецтв України В. Дани-

ленко, «показовим явищем в американській архітектурі машинної доби була творчість архітектора та публіциста Луїса Саллівена. Він почав проектувати будівлі з металевими каркасами у вигляді обличкованих кубів і т. п. Полемізуючи з архітекторами, які не могли відірватися від старих стилів і методів при вирішенні нових завдань, Саллівен вважав, що критерієм істинності творчості є співвідношення форми і функції. На доказ цього він сформулював такий закон природи: «Кожна річ у природі має форму, інакше кажучи, свою зовнішню особливість, що вказує нам, чим самим вона є, у чому її відмінність від нас та інших речей... Всюди і завжди форма іде за функцією — це закон». Чимало істориків дизайну вважають, що ця формула — «форма іде за функцією» — стала згодом гаслом функціоналістів усього світу» [3, с. 73].

Висновки з даного дослідження. Дослідження особливостей проектування дизайну, який працює на користь людині, що прописано не однією рукою в Книгах відгуків музею-галереї, доводить актуальність мети роботи, яку треба продовжувати. Проведена у 2006–2008 рр. потужна реставраційна робота по збереженню архітектурної пам'ятки Запорізького краю у приміщенні сучасного музею-галереї має особливе значення і показує суть мистецтва дизайну в музеєфікованих приміщеннях. Як зазначено у документі ООН Міжнародної хартії з охорони й реставрації нерухомих пам'яток і визначних місць (Венеціанська хартія. Р. 7.), «пам'ятка невіддільна від історії, свідком якої вона є, та від навколишнього середовища, в якому вона розташована» [7]. Виявлено взаємозв'язок мистецтва з наукою в період занять із дисципліни «Історії мистецтва, науки і техніки», які проходили в музеї-галереї в рамках інноваційного проекту «Музей і школа» (2010–2020 уч. р.). Створений дизайн в оригінальному цегельному склепінні впливає на естетичну свідомість відвідувача музею-галереї. У 9-му розділі Венеціанської хартії наголошується на важливості проведення робіт по збереженню історичних приміщень: «Реставрація розглядається як унікальний захід охорони пам'ятки. Метою реставрації є збереження й виявлення естетичної та історичної значущості пам'ятки, що базується на обачливому ставленні до історичної субстанції як автентичного документа. Реставрація завершується тоді, коли починається гіпотеза; що ж до гіпотетичних відтворень, то всякі доповнення, визнані необхідними з естетичних чи технічних міркувань, мають відрізнятися в архітектурній формі пам'ятки і нести ознаки нашого часу. Археологічні та історичні дослідження нерухокої пам'ятки мають завжди передувати реставрації та супроводжувати реставраційні роботи» [7]. Мистецтво дизайну, як і живопис, музика, театр та інші види творчості, дають можливість особистості збагатити духовне життя і транслювати культурні цінності минулих культур: «Духовно-практичне освоєння світу органічно включає в себе художню творчість, тобто ху-

дожне освоєння людини, суспільства, природи. Воно реалізується через такі види творчості, як мистецтво (музика, театр, кіно, живопис, графіка, архітектура та ін.), літературу (проза, поезія). Художня творчість — це творення з допомогою синтетичних художніх образів, символів, в яких з особливою глибиною втілюються людські ідеали, соціокультурні цінності, моральні норми» [8]. При проектуванні дизайну музейних приміщень важливою складовою є розуміння дизайнером процесу освоєння всесвіту особистістю, адже це **художнє** освоєння явищ природи, науково-технічного прогресу і самопізнання людиною самої себе, що є важливим чинником загальнолюдських і культурно-національних цінностей, а функціональна трансформація створює нові культурні надбання і розкриває сучасний простір для пошуку дизайнером нових художніх горизонтів.

Перспективи дослідження даної теми. Створення дизайнерських проектів з метою збереження і примноження історії розвитку мистецтва, науки і техніки досліджується на прикладі музеєфікації приміщення на початку XXI ст. Запорізького музею-галереї прикладної кераміки та живописної творчості Іллі та Олексія Бурлаїв. Нові дизайнерські рішення, які направлені на вдосконалення процесу трансляції культурних цінностей, відтворення та реконструкція нерухомих історико-культурних надбань минувшини є потребою сьогодення. В історико-культурному середовищі важливим фактором є трансляція культурних цінностей, які є підвалиною розвитку національної культури народу України. В умовах сьогодення збереження пам'яті через трансляцію минувшини в процесі розвитку системи охорони вдосконалюється та потребує нових технологій і подальшого дослідження в цьому напрямку, адже самий рух розвитку музейної справи пов'язаний із розвитком комунікацій в сьогоденній динаміці розвитку мистецтва дизайну. Естетична культура є важливим чинником у виховному процесі, тому актуальність заявленої проблематики необхідно продовжувати досліджувати в освітньому аспекті: **комунікативному, інтегративному, естетично-виховному** для подальшого використання музейних колекцій в сучасних музеях технічного профілю України як комплексу культурних цінностей та визначити ступінь дизайнерського проектування в процесі трансляції культурних і духовних цінностей особистості в мистецтвознавчому контексті. Виховання середовищем, обстановкою, речами, що збагачують духовне життя людини, — одна з найтонших сфер педагогічного процесу. Середовище — це сукупність природних умов, у яких проходить життєдіяльність організму, та соціально-побутові умови, в яких проходить життя людини. Велика увага вчених останнім часом зосереджується переважно на розробці і впровадженні нового змісту освіти, інноваційних технологій, новій системі оцінювання. Культурно-педагогічні заходи в музеї-галереї — це бачення підходу до нової культури, яка б мала більше людськості, більше проявів індивідуального.

Література:

1. Актуалізація науково-технічної спадщини в пам'яткоохоронній та музейній діяльності / Л. Л. Белікова, М. І. Бойко, Н. П. Боротканич [та ін.]. Під заг. ред. Л. О. Гриффена ; Центр Пам'яткознавства НАН України і УТОПІК. Київ : Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК, 2014. 296 с.
2. Гриффен Л. А. Феномен техніки / Центр пам'яткознавства Нац. акад. наук України и Укр. о-ва охорони пам'ятокв истории и культуры. Киев : Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК, 2013. 251 с.
3. Даниленко В. Я. Дизайн. Харків : ХДАДМ, 2003. С. 73.
4. Ильина Т. В. Введение в искусствознание. М. : АСТ : Астрель, 2003. 206 с.
5. Калашник Н. Г. Естетичні смаки : їх витoki і формування : монографія. Запоріжжя : Просвіта, 2001. 344 с.
6. Ковешнікова Н. А. Дизайн. Історія і теорія. М. : Омега-Л., 2006. С. 186.
7. Міжнародна хартія з охорони й реставрації нерухомих пам'яток і визначних місць (Венеціанська хартія) ООН ; Хартія, Міжнародний документ від 31.05.1964 // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_757 (дата звернення : 26.12. 2016).
8. Форми творчого синтезу // Українські реферати. URL : <http://www.refine.org.ua/pageid-4527-1.html> (дата звернення : 26.12. 2016).
9. Шудря Е. П., Шинкарук В. И., Новикова Л. И. Искусство в мире духовной культуры. Киев : Наукова думка, 1985. 238 с.
10. Шумега С. С. Дизайн. Історія зародження та розвитку дизайну. Історія дизайну меблів та інтер'єру. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. С. 6.
11. Яковлева А. М. Кич и художественная культура. М. : Знание, 1990. 64 с.
12. Lichtwark A. Übungen in der Betrachtung von Kunstwerken: nach Versuchen mit einer Schulklasse. Die Grundlagen der künstlerischen Bildung. Adamant, 2006. S. 18–21. (Elibron classics series).

References:

1. Belikov, L. L., Boiko, N. I., Borotkanych, N. P. et al. (2014). *Aktualizacija naukovo-tehnichnoi' spadshhyny v pam'jatkoohoronnij ta muzejnij dijal'nosti* [Updating the scientific and technical heritage in heritage and museum activities]. L. O. Hriffen (Ed.) (p. 4). Kyiv Centr pam'jatkoznavstva NAN Ukrai'ny i UTOPIK. [In Ukrainian].
2. Hriffen, L. A. (2013). *Fenomen tehniki* [Phenomenon Techniques] (p. 85). Kyiv : Centr pam'jatkoznavstva NAN Ukrai'ny i UTOPIK. [In Russian].
3. Danilenko, V. Ya. (2003). *Dyzajn* [Design] (p. 73). Kharkiv : HDADM. [In Ukrainian].
4. Ylyna, T. V. (2003). *Vvedenie v iskusstvoznanie* [Introduction to Art Criticism] (p. 9). Moscow : AST : Astrel. [In Russian].
5. Kalashnik, N. G. (2001). *Estetychni smaky : i' h vytoky i formuvannja* [Aesthetic tastes : their origins and formation] (p. 41). Zaporozhye : Prosvita. [In Ukrainian].
6. Kovyeshnikova, N. A. (2006). *Dyzajn. Istorija i teorija* [Design. History and theory] (p. 186). Moscow : Omega-L. [In Ukrainian].
7. *Mizhnarodna hartija z ohorony j restavracii' neruhomykh pam'jatok i vyznachnykh misc' (Venecians'ka hartija) OON; Hartija, Mizhnarodnyj dokument vid 31.05.1964.* [The International Charter for the Protection and Restoration of Monuments and points of interest (the Venice Charter) of the UN ; Charter International document of 31.05.1964]. *Baza danyh "Zakonodavstvo Ukrai'ny" — The database "Legislation Ukraine"*. Available at : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_757. [In Ukrainian].
8. *Formy tvorchoho syntezu* [The forms of creative synthesis]. *Ukrai'ns'ki referaty — Ukrainian disciplines*. Available at : <http://www.refine.org.ua/pageid-4527-1.html>. [In Ukrainian].
9. Sudra, E. P., Shynkaruk, V. I. & Novikova, L. I. (1985). *Iskusstvo v mire dukhovnoy kul'tury* [Art in the world spiritual culture]. (pp. 148–149). Kyiv : Naukova dumka. [In Russian].
10. Shumeha, S. S. (2004). *Dyzajn. Istorija zarodzhennja ta rozvytku dyzajnu. Istorija dyzajnu mebliv ta inter'jera* [Design. The history of origin and development of design. The history of furniture design and interior] (p. 6). Kyiv : Centr navchal'noi' literatury. [In Ukrainian].
11. Yakovleva, A. M. (1990). *Kich i khudozhestvennaya kul'tura* [Art culture] (pp. 41, 54). Moscow : Znanie. [In Russian].
12. Lichtwark, A. (2006). *Übungen in der Betrachtung von Kunstwerken : nach Versuchen mit einer Schulklasse. Die Grundlagen der künstlerischen Bildung.* (S. 18–21). Adamant, 2006. (Elibron classics series). [In German].